

Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att 10 § andra meningen förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen (kompletteringslagen) ska ändras i enlighet med vad som anförs nedan, för att uppnå överensstämmelse med artikel 80.1 b i Rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldrans ansvar, och om internationella bortföranden av barn (2019 års Bryssel II-förordning).
- SKR efterfrågar vägledning vad gäller grunderna för uppgiftsutlämnande från socialnämnden till centralmyndigheten enligt artikel 79 a i 2019 års Bryssel II-förordning.
- SKR efterfrågar en rättslig analys av frågan om beslut om utreseförbud omfattas av bestämmelserna om behörighet i 2019 års Bryssel II-förordning samt om tillfälliga beslut om utreseförbud utgör en interimistisk åtgärd. Bestämmelsen i 2 § andra stycket kompletteringslagen kan behöva ändras.
- SKR vill betona vikten av att samordna förslagen i den nu remitterade promemorian med förslagen i betänkandet SOU 2017:6.
- SKR föreslår att det införs en upplysningsbestämmelse i 6 kap. 11 b § socialtjänstlagen, SoL, med hänvisning till bland annat bestämmelsen om godkännande av behörig myndighet i 2019 års Bryssel II-förordning.
- SKR anser att skyldigheten att rapportera om ett barns situation samt lämna information om bland annat föräldrarnas situation enligt 10 § kompletteringslagen innebär nya åtaganden för landets kommuner för vilka finansieringsprincipen ska tillämpas.
- SKR anser att regeringen ska ge i uppdrag till en eller flera statliga myndigheter att utarbeta vägledning till landets socialnämnder inför ikraftträdandet av 2019 års Bryssel II-förordning.

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter

Samarbete och information

Informationsutbyte

I 10 § kompletteringslagen föreslås att socialnämnden bland annat ska uttala sig om en förälders, anhörigs eller annan persons lämplighet att ta hand om barnet i enlighet med vad som framgår av artikel 80.1 b i 2019 års Bryssel II-förordning. SKR anser inte att

den föreslagna formuleringen i 10 § andra meningen till fullo överensstämmer med vad som anges i artikel 80.1 b. Skyldigheten enligt sistnämnd bestämmelse avser att tillhandahålla information om situationen för en förälder, anhörig eller annan person som kan vara lämplig att ta hand om barnet, vilket enligt SKR inte nödvändigtvis är synonymt med att uttala sig om en persons lämplighet att ta hand om barnet.

SKR anser därmed att ordet ”uttala sig” i 10 § andra meningen kompletteringslagen bör ändras till ”lämna information” samt att denna information ska avse situationen för en förälder, anhörig eller annan person som kan vara lämplig att ta hand om barnet. Eftersom skyldigheten att rapportera och lämna information kan avse två olika socialnämnder, i enlighet med vad som anförs i författningskommentaren, anser SKR att den andra meningen bör inledas med ”en socialnämnd” i stället för ”nämnden”.

Biträde med att ta reda på var ett barn befinner sig

SKR efterfrågar vägledning avseende socialnämndens möjligheter och skyldigheter att lämna uppgifter till centralmyndigheten med stöd av artikel 79 a i 2019 års Bryssel II-förordning. Det råder som huvudregel sekretess för uppgifter om enskildas förhållanden inom socialtjänsten med stöd av 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen. Det behöver i det fortsatta lagstiftningsarbetet klargöras på vilka grunder socialtjänsten kan lämna uppgifter till centralmyndigheten utan hinder av sekretess.

Interna behörighetsregler och beslut om tillfälliga åtgärder

Beslut om utreseförbud

Sedan den 1 juli 2020 gäller bestämmelser om utreseförbud och tillfälligt utreseförbud enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. I förarbetena till dessa bestämmelser redogörs för behörighetsregler i internationella situationer, utan att det klargörs huruvida bestämmelserna om domstols behörighet i Bryssel II-förordningen aktualiseras vid beslut om utreseförbud (se prop. 2019/20:131 s. 69). I förarbetena redogörs det inte heller för i vilken utsträckning barn med hemvist i andra stater kan bli föremål för beslut om tillfälligt utreseförbud. SKR bedömer att det behövs vidare rättslig analys vad gäller frågan om bestämmelserna om domsrätt i Bryssel II-förordningen aktualiseras vid beslut om utreseförbud samt om beslut om tillfälligt utreseförbud utgör en interimistisk åtgärd enligt Bryssel II-förordningen.

Om regeringen bedömer att behörighetsreglerna i 2019 års Bryssel II-förordning har betydelse vid beslut om utreseförbud enligt LVU och att beslut om tillfälligt utreseförbud utgör en sådan tillfällig åtgärd som avses i artikel 15 i nyssnämnd förordning, anser SKR att 2 § andra stycket kompletteringslagen behöver ändras. Även bestämmelserna om ansvarig myndighet och domstol för beslut om tillfälligt utreseförbud i LVU ska i sådant fall undantas från första stycket. Motsvarande ändring behöver även göras i 5 § första stycket förslaget till lag om ändring i lagen om 1996 års Haagkonvention.

Snabbupplysningar

SKR vill betona vikten av att samordna förslagen i den nu aktuella promemorian med förslagen i betänkandet SOU 2017:6 vad gäller möjligheten för domstolen att inhämta upplysningar från socialnämnden inför beslut om tillfälliga åtgärder, skyldigheten att i vissa fall höra föräldrarna och barnet samt att barnet får höras utan samtycke och närvaro av vårdnadshavare.

Placering av barn över landgränserna

SKR föreslår att det i 6 kap. 11 b § andra stycket SoL införs en upplysningsbestämmelse med hänvisning till att det i 2019 års Bryssel II-förordning samt i lagen om 1996 års Haagkonvention finns bestämmelser om godkännande respektive samråd med utländska myndigheter inför en placering i länder som omfattas av dessa regelverk. Förtydliganden i dessa avseenden förenklar för socialtjänsten vid handläggningen av ärenden med koppling till utlandet. Utan hänvisningar till nyssnämnda regelverk finns det dessutom en risk för att bestämmelsen i 6 kap. 11 b § SoL tolkas som att den uttömmande anger kraven inför placering i utlandet.

Konsekvenser för kommuner

SKR konstaterar att det i nu gällande lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen inte föreskrivs någon skyldighet för socialnämnden att rapportera om ett barns situation samt samla in upplysningar och lämna information om exempelvis föräldrarnas situation motsvarande den bestämmelse som föreslås i 10 § kompletteringslagen. Bestämmelsen i 4 § lagen om 1996 års Haagkonvention är fakultativ. SKR anser därmed att förslagen i promemorian innebär nya åtaganden för kommunen för vilka finansieringsprincipen ska tillämpas. Omfattningen av de nya åtagandena är enligt SKR svår att avgöra eftersom det beror på hur många ärenden med internationell karaktär som aktualiseras samt vad som omfattas av rapporterings- och informationsskyldigheten enligt artikel 80.1 a i samt 80.1 b. I den nu aktuella promemorian anges att situationen är jämförbar med att en domstol uppdrar åt en socialnämnd att göra en utredning i ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge (se s. 142 f.). Dessa utredningar kan enligt SKR i vissa fall vara omfattande.

Behov av vägledning

SKR vill betona att socialnämnderna, inför ikraftträdandet av 2019 års Bryssel II-förordning samt de kompletterande nationella bestämmelser som föreslås i den remitterade promemorian, är i behov av information och vägledning. Att tolka och tillämpa internationella regelverk parallellt med nationell lagstiftning är ofta utmanande. SKR bedömer att behovet av vägledning avser bland annat skyldigheten att rapportera och tillhandahålla information enligt artikel 80.1 samt förhållandet mellan nyssnämnd bestämmelse och artikel 89.

Med hänsyn till det nu anförda anser SKR att regeringen ska ge i uppdrag till en eller flera statliga myndigheter att utarbeta relevant vägledning avseende bestämmelserna i 2019 års Bryssel II-förordning och kompletteringslagen samt förhållandet mellan dessa regelverk och annan relevant nationell lagstiftning.

Sveriges Kommuner och Regioner

Staffan Isling

Germund Persson